

15. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ МВС України від 07 листопада 2015 р. № 1395 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15/page>

16. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС та МОЗ України від 09 листопада 2015 р. № 1452/735 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>

УДК 341.1:347.73

ГАСЬВСЬКИЙ І.М.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРОТИ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

Проведено всебічний аналіз європейського законодавства у сфері боротьби з відмиванням коштів. Досліджено базові нормативні акти Європейського Союзу в цій сфері в процесі їх становлення та розвитку. Подано характеристику антилегалізаційним нормативним документам ЄС, а також іншим актам глобального характеру, які мають аналогічну спрямованість.

Ключові слова: європейське законодавство, директиви ЄС, боротьба з відмиванням коштів, фінансовий моніторинг, Рекомендації FATF.

Проведен обширный анализ европейского законодательства в сфере борьбы с отмыванием денег. Исследованы базовые нормативные акты Европейского Союза в этой сфере в процессе их становления и развития. Предложена характеристика антилегализационным нормативным документам ЕС, а также иным актам глобального характера, которые имеют аналогичную направленность.

Ключевые слова: европейское законодательство, директивы ЕС, борьба с отмыванием денег, финансовый мониторинг, Рекомендации FATF.

A comprehensive analysis of the European legislation in the sphere of combating money laundering is conducted. The basic regulations of the European Union in this sphere in the process of their formation and development are studied. The characteristic of anti money laundering regulations of the EU and other acts of a global nature that have a similar orientation is given.

Key words: European legislation, EU directives, combating money laundering, financial monitoring, the FATF Recommendations.

Взірцем для розвитку національного законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, є законодавство Європейського Союзу.

Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої [1], Україна отримала інструмент та дороговказ для своїх перетворень. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом Європейського Союзу. Такою вимогою є відповідність Копенгагенським критеріям – параметрам, яким мають відповідати держави-члени Європейського Союзу [2]. Зважаючи на це, надзвичайно важливим на сучасному етапі законодавчих перетворень є обрання європейського вектора руху для побудови ефективної моделі фінансового моніторингу в Україні.

Європейське законодавство проти відмивання коштів пройшло тривалий шлях розвитку та містить яскраві приклади для наслідування. З огляду на це аналіз становлення та розвитку нормативної бази Європейського Союзу у сфері боротьби з відмиванням коштів є актуальним.

© ГАСЬВСЬКИЙ І. М. – кандидат юридичних наук, доцент, докторант кафедри адміністративної діяльності (Національна академія внутрішніх справ)

Окремі аспекти антилегалізаційного європейського законодавства були в полі зору таких вчених, як Александров Ю.В., Качка Т.А., Ковальчук А.Т., Користін О.Є., Наумов А.В. та ін. Однак постійні зміни нормативно-правової бази зумовлюють необхідність подальших ґрунтовних наукових досліджень у цьому напрямку.

Метою цієї наукової статті є всебічний аналіз європейського законодавства, що закладає основи побудови системи фінансового моніторингу країн Європи, дослідження базових нормативних актів ЄС у процесі їх становлення та розвитку, а також надання короткої характеристики таким актам, в тому числі останньої Директиви Європейського Союзу у сфері боротьби з відмиванням коштів.

На європейському рівні проблема боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, вперше була порушена 27 червня 1980 р., коли Комітет Міністрів держав-членів Ради Європи прийняв Рекомендацію R (80) 10. У Рекомендації було запропоновано включити в банківські системи країн Співдружності комплекс заходів для запобігання відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. До таких необхідних заходів було віднесено зобов'язання для банків здійснювати ідентифікацію клієнтів і посилити вимоги до внутрішньобанківської безпеки при проведенні операцій [3].

Рекомендації Ради Міністрів Європейського Співтовариства спочатку не знайшли належного втілення в законодавстві і підтримки у банкірів багатьох європейських країн, оскільки система банківської таємниці обумовила після Другої світової війни інтенсивний приплив інвестицій і капіталовкладень у країни Європи, особливо в банківський і фондовий сектори європейського ринку.

Базою для прийняття та подальшої розбудови Європейського законодавства у сфері боротьби з відмиванням коштів стали такі фундаментальні міжнародні документи глобального характеру:

1. Угода про принципи банківського нагляду від 12 грудня 1988 р., прийнята Базельським комітетом з регулювання банківської діяльності й організації нагляду за нею (Basle Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices) [4]. Прийняття Базельським комітетом такого рішення базувалося на збереженні довіри суспільства (і, як наслідок, стабільності банків), що могла бути підірвана негативною рекламою в результаті непередбаченого злиття банків з кримінальними елементами.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. (Віденська конвенція) [5]. На сьогодні до Конвенції приєдналося понад 80 країн, зокрема Україна [6].

3. Сорок Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), прийняті у 1990 р., містять рамкові вимоги у сфері протидії відмиванню коштів [7]. Це комплекс рекомендацій, призначений для вільного використання будь-якими організаціями. Рекомендації стосуються кримінального правосуддя, правопорядку, правил і процедур, а також питань міжнародного співробітництва.

Дані рекомендації є не більше і не менше ніж рекомендації, тобто необов'язковим до виконання «м'яким законом». Не переводити їх у форму міжнародного договору було добре обдуманим кроком. Це було зроблено задля уникнення тривалих процедур ратифікації та сприяння адаптації рекомендацій. Незважаючи на те, що Рекомендації FATF не мають обов'язкової сили, вони мають суттєвий політичний вплив на країни.

4. Під впливом міжнародних норм більш високого рівня Рада Європи підготувала й 8 листопада 1990 р. прийняла Конвенцію про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (Страсбурзька конвенція) [8]. Чимало європейських держав підписали цю Конвенцію в день її прийняття, її учасниками є 42 країни. Від імені України Конвенцію підписали 29 травня 1997 р. у м. Страсбурзі та ратифіковано із заявами та застереженнями відповідним Законом України [9].

Страсбурзька конвенція формально є регіональним документом, але його значення виходить за межі Європейського континенту. По-перше, згідно зі статтею 37 вона відкрита для приєднання держав, що не є членами Ради Європи; по-друге, прийняття Конвенції вплинуло на формування міжнародно-правових документів подібної спрямованості в інших регіонах світу, зокрема в Азії, Африці, Латинській Америці та Карибському басейні. Одним із основних блоків, що врегульовує Страсбурзька конвенція, є зближення національних заходів, спрямованих на боротьбу з відмиванням коштів.

Рекомендації FATF та інші перелічені вище міжнародні документи часто діяли як положення, що допомагають на європейському рівні сформувати внутрішнє законодавство стосовно запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Так, Рекомендації FATF лягли в основу першої Директиви Ради Європи про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей (91/308/ЄЕС), що була прийнята 19 червня 1991 р. (так звана Перша Директива ЄС) [10]. До цієї Директиви ЄС увійшло не менше 15 Рекомендацій FATF, що зробило їх обов'язковими для законодавчого виконання для країн-членів ЄС.

Преамбула Першої Директиви ЄС містить значний перелік спонукальних причин і міркувань, що не лише формують уявлення про мету прийняття документа, а й дають попередній огляд інтерпретаційної частини цього нормативного акта.

Отже, при прийнятті цієї Директиви взято до уваги, що:

– відсутність дій Співтовариства проти відмивання грошей може спонукати держави-учасниці з метою захисту своїх фінансових систем вжити заходів, що можуть стати несумісними з цілями завершення побудови єдиного ринку;

– ті, хто відмиває гроші, з метою полегшення своїх кримінальних дій, можуть скористатися свободою переміщення капіталів та свободою надання фінансових послуг, що існує в об'єднаній фінансовій зоні, якщо не буде вжито певних координаційних заходів на рівні Співтовариства;

– відмивання грошей сприяє зростанню організованої злочинності взагалі та торгівлі наркотиками зокрема;

– боротьба з відмиванням грошей є найбільш ефективним засобом проти цієї форми злочинної діяльності, яка містить особливу загрозу суспільствам держав-учасниць;

– боротьба з відмиванням грошей може бути здійснена головним чином кримінально-правовими засобами в рамках співтовариства між судовими та правоохоронними органами, як це було прийнято з питання боротьби з торгівлею наркотиками Віденською Конвенцією [5] та більш узагальненою по відношенню до всіх кримінальних дій Страсбурзькою конвенцією [8];

– кримінально-правовий підхід не повинен бути єдиним засобом боротьби з відмиванням грошей з того часу, як фінансова система стала відігравати високоефективну роль (у цьому контексті повинно бути зроблене посилання на Рекомендації Ради Європи від 27 червня 1980 р. [3] та на Угоду про принципи банківського контролю [4]);

– відмивання коштів, як правило, здійснюється у міжнародному масштабі, тому кримінальне походження капіталів може бути краще замасковано;

– заходи, вжиті виключно на національному рівні без врахування міжнародної координації політики та співробітництва, будуть мати дуже обмежену ефективність;

– заходи, прийняті Співтовариством у цій галузі, повинні бути послідовними щодо діяльності іншої міжнародної фори (у цьому відношенні будь-яка акція Співтовариства повинна бути здійснена з урахуванням рекомендацій, прийнятих фінансовою поліцією з питань відмивання коштів [11]);

– Європейський Парламент запропонував у кількох резолюціях розробку глобальної програми Співтовариства з питань боротьби з торгівлею наркотиками, що мала б містити положення про заходи запобігання відмиванню коштів;

– закріплення положень про відповідні заходи та покарання з метою заборони відмивання грошей у законодавстві держав-учасниць є необхідним для боротьби із цим явищем;

– ідентифікація клієнтів кредитними та фінансовими установами при вступі з ними у ділові відносини або проведенні операцій, суми від яких перевищують певні рамки, необхідна для запобігання анонімному здійсненню кримінальної діяльності особами, що відмивають гроші;

– кредитні та фінансові установи повинні зберігати впродовж не менше п'яти років копії та записи посвідчувальних документів як допоміжних доказів та документів, що мають відношення до грошових операцій, або копій цих документів, що однаково можуть бути пред'явлені на судовому процесі відповідно до національного законодавства для використання як доказів при будь-якому розслідуванні справи, що стосується відмивання грошей;

– запобігання відмиванню грошей фінансовій системі для не може бути здійснено органами, відповідальними за боротьбу з відмиванням грошей без співробітництва з кредитними та фінансовими установами та їх наглядовими органами, адже в таких випадках банківська таємниця повинна бути розкрита;

– одержана органами інформація згідно з цією Директивою може бути використана тільки з метою боротьби з відмиванням грошей, зважаючи на те, що держави-учасниці можуть передбачати використання цієї інформації з іншою метою;

– встановлення кредитними та фінансовими установами процедур внутрішнього контролю та розробка навчальних програм у цій галузі є додатковими положеннями, без яких інші заходи, вміщені у цій Директиві, можуть стати неефективними;

– відмивання грошей може бути здійснено не тільки через кредитні та фінансові установи, а також через інших професійних осіб та категорії підприємств, держави-учасниці повинні поширити в цілому та зокрема застосування положень цієї Директиви на інших професійних осіб та підприємства, що є найбільш вирогідними для використання з метою відмивання грошей;

– держави-учасниці повинні звертати особливу увагу на забезпечення координаційної діяльності Співтовариства у випадках, коли є серйозні підстави вважати, що професійні особи чи дії, умови керування переслідуванням яких узгоджені на рівні Співтовариства, використовуються для відмивання грошей;

– ефективність зусиль знищення такого явища, як відмивання грошей, особливо залежить від точної координації та послідовності національних заходів; беручи до уваги, що така координація та узгодження, що здійснюється у деяких міжнародних організаціях, потребують, у контексті Співтовариства, співпраці в рамках контактного комітету.

Директива складалась з 18 статей, вона є директивою-мінімумом. Тобто, для запобігання відмиванню коштів країнам дозволяється запроваджувати більш суворі норми, ніж передбачені її положеннями.

Відповідно до частини першої статті 16 цієї Директиви країни Співдружності були зобов'язані до 1 січня 1993 р. видати на національному рівні всі необхідні законодавчі розпорядження щодо

боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, в обсязі, визначеному даною Директивою.

Значна частина розпоряджень Директиви адресована кредитним і фінансовим інститутам Європейського Співтовариства. Ці установи зобов'язані ідентифікувати клієнтів у випадку здійснення ними чи за їх дорученням банківських (фінансових) операцій, сума яких перевищує 15.000 єкю або еквівалентну їй суму в європейських валютах. Принципова особливість і новизна такого заходу полягає в тому, що в даному випадку ідентифікація клієнта здійснюється незалежно від наявності чи відсутності підозр з приводу здійснення ним акту легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Винятки можливі лише в тих випадках, коли та чи інша особа вже достатньо відома банківським службовцям саме як клієнт банку, без урахування приватних стосунків.

Директивою передбачено, що у випадках виникнення підозр щодо легальності фінансових угод чи законності походження коштів, які використовуються при їх виконанні, кредитні та фінансові інститути повинні не тільки ідентифікувати клієнтів незалежно від суми трансакції та утримуватись від проведення таких операцій чи допомоги в їх проведенні, але і негайно повідомити про свої сумніви компетентні органи, блокувавши при цьому будь-які перекази з підозрілих рахунків (стаття 7 Директиви). До переліку органів, компетентних приймати адміністративні рішення за даними питаннями, належить не лише поліція та прокуратура, а й установи державного контролю за банківською діяльністю.

Запроваджені норми розглянутої Директиви стали, таким чином, дієвим засобом втілення в життя правових принципів світового співтовариства. На виконання цього правового акту майже всі країни Європейського Союзу узгодили законодавчі системи з зазначеними критеріями. Так, в Італії було прийнято Закон від 5 липня 1991 р. про запобігання відмиванню коштів і Закон від 30 грудня 1991 р. про банківську таємницю; у Німеччині – Закон від 15 липня 1992 р. про боротьбу з нелегальною торгівлею наркотиками й іншими формами організованої злочинності та Закон від 25 жовтня 1993 р. про виявлення прибутків від тяжких кримінальних злочинів (Закон про відмивання коштів); у Бельгії – Закон від 1 січня 1993 р. про відмивання коштів; у Нідерландах – Закон від 16 грудня 1993 р. про підозрілі операції і Закон від 15 грудня 1994 р. про обмінні пункти. Разом з тим змінилось і кримінальне законодавство європейських країн, зокрема у Кримінальному кодексі Бельгії статтею 505 встановлена відповідальність, що кваліфікує як склад злочину «відмивання брудних грошей» (Закон 11-1 – 1993 р.). Данія прийняла спеціальні Акти S – 191 та S – 284, у яких передбачена відповідальність осіб за цей злочин, а також стосовно тих, хто сприяє особам, які відмивають «брудні гроші». Німеччина має подібний Розділ 29 у своєму Кримінальному кодексі, а Греція прийняла спеціальний Закон «Про відмивання грошей», Іспанія внесла відповідну норму у Кримінальний кодекс, як і Франція [12].

У липні 1999 р. Європейська Спільнота виступила з ініціативою про подальше розширення сфери дії Першої Директиви ЄС і внесення до неї певних змін, що відповідають нагальним потребам боротьби з відмиванням коштів. Крім того, існувала потреба узгодження Директиви з новими міжнародними угодами у цій сфері.

У зв'язку із цим, до цієї Директиви у 2001 р. були внесені зміни згідно із Директивою 2001/97/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу (Друга Директива ЄС) [13]. Зазначена Директива розширила список первинних злочинів і видів професійної діяльності, зайняття якими передбачає обов'язкове інформування влади про підозрілі операції (зокрема, аукціони в сфері торгівлі творами мистецтва, оператори казино, агенти нерухомості, бухгалтери-консультанти та аудиторі). Вона вводить деякі обмеження на надання юридичних консультацій з питань, що можуть бути пов'язані з легалізацією коштів. Були внесені деякі пояснення щодо трактування поняття «конфіденційність».

Перша та Друга Директиви ЄС суттєво вплинули на формування в законодавстві європейських країн існуючої на сьогодні системи моніторингу та контролю і протидії відмиванню коштів та були результатом ефективної реалізації Договору про заснування Європейської Спільноти [14] у цій сфері.

Наступним поштовхом до розвитку європейського антилегалізаційного законодавства стало затвердження на Берлінській зустрічі FATF у 2003 р. нової редакції Сорока Рекомендацій [15], а також прийнята на міністерській конференції Ради Європи 16 травня 2005 р. у Варшаві (Польща) Конвенція Ради Європи про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму (Варшавська конвенція) [16], що ратифікована Україною [17].

Оновленими Рекомендаціями FATF уточнено список злочинів, безпосередньо пов'язаних із відмиванням коштів, розширено норми щодо всіх типів фінансових інститутів і низки видів професійної діяльності (адвокати, бухгалтери, аудиторі, нотаріуси тощо).

Водночас Варшавська конвенція фактично є суттєво допрацьованою та удосконаленою редакцією Страсбурзької конвенції, з дати прийняття якої відбулись значні зміни у методах відмивання коштів та заходах боротьби з цим явищем.

Відповідно до сучасної концепції комплексного підходу до протидії відмиванню коштів перед розробниками нової конвенції було поставлено завдання доповнити передбачені Страсбурзькою кон-

венцією кримінально-правові заходи боротьби з відмиванням коштів превентивними аспектами, включаючи відповідне регулювання діяльності фінансових посередників та підрозділів фінансової розвідки.

Новий розділ Варшавської конвенції безпосередньо врегульовує діяльність підрозділів фінансової розвідки (ПФР) та певні нові моменти запобіжних заходів.

Відповідно до статті 12 кожна Сторона вживає необхідних заходів для створення ПФР та забезпечення йому оперативного доступу до фінансової, адміністративної та правоохоронної інформації, яка потрібна для належного виконання його функцій, включаючи аналіз повідомлень про підозрілі операції.

Відповідно до пункту 1 статті 13 Варшавської конвенції кожна Сторона повинна вжити законодавчих та інших необхідних заходів для створення всеосяжного національного режиму регулювання та нагляду або контролю з метою запобігання відмиванню коштів, беручи до уваги відповідні міжнародні стандарти, включаючи, зокрема, Рекомендації FATF.

У статті 14 Варшавської конвенції вперше передбачається такий серйозний запобіжний захід, як призупинення підозрілої операції. Відповідно до вказаної статті кожна Сторона застосовує законодавчих та інших необхідних заходів, що дозволяють ПФР або іншим компетентним органам вживати термінових дій із призупинення підозрілих операцій, щоб проаналізувати ці операції та перевірити обґрунтованість підозри. Вжиття такого заходу може бути обмежене тими випадками, коли надаються повідомлення про підозрілі операції.

Відповідно до статті 48 Варшавської конвенції моніторинг за належним виконанням Сторонами положень даної Конвенції здійснюється Конференцією Сторін (КС). Вказана функція повинна виконуватись КС шляхом використання публічних звітів Комітету експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL) та FATF за оцінкою заходів протидії відмиванню коштів у відповідних країнах, а також періодичними анкетами самооцінки. Процедура моніторингу повинна стосуватись тільки тих положень Конвенції, які не входять до інших відповідних міжнародних стандартів та не є предметом взаємних оцінок, що проводить FATF або MONEYVAL.

Перша та Друга Директиви ЄС втратили чинність на підставі нової Директиви 2005/60/ЄС від 26 жовтня 2005 року, яка набула чинності в грудні 2005 р. [18]. Зазначена Директива має умовну назву – Третя Директива ЄС.

Основною метою прийняття Третьої Директиви ЄС було законодавче закріплення на території Європейського Союзу нової редакції Сорока Рекомендацій FATF, з прийнятих у 2003 р. додаткових восьми рекомендацій, спрямованих на недопущення фінансування тероризму.

Переважає більшість положень Третьої Директиви ЄС відповідають Сорока Рекомендаціям FATF (2003 р.).

Це стосується:

- визначення суб'єктів, до яких повинна застосовуватися Директива;
- встановлення заходів належної обачливості до клієнтів, обов'язків щодо звітування та заборони розкриття інформації;
- запровадження ведення обліку та статистичних даних;
- здійснення внутрішніх процедур, навчання та запровадження зворотного зв'язку;
- здійснення нагляду та міжнародного співробітництва.

Водночас деякі положення Третьої Директиви ЄС відрізняються від Рекомендацій FATF в частині їх більш деталізованого викладення. До таких положень належать:

- визначення серед суб'єктів, до яких повинна застосовуватися Директива, інших фізичних або юридичних осіб, що торгують товарами, коли платіж здійснюється готівкою в сумі, яка дорівнює або перевищує 15 000 євро, коли операція здійснюється одноразово або у декілька операцій, які здаються пов'язаними між собою;
- встановлення істотної участі на рівні 25 відсотків;
- визначення терміна «ділові відносини»;
- зниження порогу ідентифікації клієнтів казино та перевірки даних щодо їх особи у разі купівлі або обміну ігрових фішок вартістю 2 000 євро або більше (попередня вимога – 3 000 євро або більше);
- встановлення вимоги належної перевірки клієнтів одразу або до входу в казино, незалежно від обсягу придбаних ігрових фішок;
- встановлення вимоги швидко забезпечувати ПФР на його вимогу або за власною ініціативою всією необхідною інформацією;
- обов'язок компетентних органів, які під час перевірок або в інший спосіб виявлять факти, що можуть стосуватися відмивання коштів або фінансування тероризму, вони швидко інформувати ПФР;
- встановлення, що розкриття інформації не становить порушення будь-яких обмежень щодо розкриття інформації, які визначаються контрактом або будь-якими законодавчими, регулюючими чи адміністративними положеннями, та не тягне за собою відповідальності;

– встановлення вимог, щоб кредитні та фінансові установи мали системи, які дозволяють швидко та в повному обсязі відповідати на запити ПФР або інших установ щодо того, чи підтримують або підтримували вони протягом останніх п'яти років ділові стосунки із зазначеною фізичною чи юридичною особою та про характер цих ділових стосунків;

– забезпечення положення, щоб установи та особи, на яких поширюється дія цієї Директиви, мали доступ до оновленої інформації про практику відмивання коштів або фінансування тероризму та про ознаки, які допомагають виявляти підозрілі операції.

Такими є основні відмінності Третьої Директиви ЄС від Сорока Рекомендацій FATF.

Крім того, Держави-члени ЄС мали ввести в дію закони та інші нормативно-правові акти, необхідні для виконання вимог Третьої Директиви ЄС до 15 грудня 2007 р.

До зазначеної Третьої Директиви ЄС вносились зміни згідно із Директивою 2009/110/ЄС від 16 серпня 2010 р. [19].

І нарешті, останнім міжнародним документом, який передував зміні європейського законодавства у сфері фінансового моніторингу, були нові Рекомендації FATF від 16 лютого 2012 р. [20].

Нові Рекомендації FATF зосередили зусилля Європейської Спільноти на розробці нової – Четвертої Директиви ЄС, яка була прийнята 20 травня 2015 р., опублікована 5 червня 2015 р. та набрала чинності 26 червня 2015 р. [21].

Ця нова Директива ЄС застосовується до цілої низки підприємств, банків та інших фінансових установ, аудиторів і бухгалтерів. Крім того, вона стосується інших суб'єктів господарювання, які беруть участь у створенні або отриманні готівкових платежів за товари на суму не менше 10 000 євро.

Ключовими положеннями Четвертої Директиви ЄС є:

а) приділення особливої уваги діяльності суб'єктів господарювання, що надають послуги у сфері електронних ігор;

б) віднесення податкових злочинів до предикатних до відмивання коштів, а також встановлення правила, що предикатними злочинами є всі злочини, що передбачають покарання у вигляді позбавлення волі більше ніж на 1 рік;

в) детальна регламентація процедури національної оцінки ризиків (на національному та європейському рівні);

г) встановлення ідентичних заходів обачливості та процедур щодо національних та іноземних публічних діячів;

г) створення в країнах ЄС реєстрів кінцевих бенефіціарних власників юридичних осіб (які включатимуть інформацію про ім'я, місяць і рік народження, громадянство, прописку та детальну інформацію про власність). Реєстри будуть доступні для органів влади в кожній країні, а також для тих осіб, які зможуть довести законність інтересу до цих даних;

д) запровадження специфічних процедур захисту даних в рамках проведення фінансового моніторингу;

е) впровадження нових механізмів організації діяльності наглядових органів, в тому числі щодо обміну інформацією на національному та міждержавному рівнях;

е) гарантування забезпечення всіма необхідними ресурсами підрозділів фінансових розвідок країн ЄС;

ж) деталізація інструментів співпраці між підрозділами фінансових розвідок;

з) значене підвищення розмірів санкцій за порушення законодавства у сфері боротьби з відмиванням коштів.

Всі ці заходи дозволяють забезпечити більшу прозорість у фінансових операціях і ускладнити маскування діяльності з відмивання грошей.

Таким чином, підсумком всього інтеграційного руху з питань протидії відмиванню коштів є чотири директиви й інші акти Ради Європейського Союзу. Водночас орієнтиром для розвитку сучасного національного законодавства у сфері фінансового моніторингу є Четверта Директива ЄС, імплементація якої є невід'ємною складовою євроінтеграційних процесів у рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 27 червня 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Ст. 83.
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України, 12 січня 2015 р. № 5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 6.
3. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи R (80) 10 від 27 червня 1980 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=679105>
4. Основні принципи ефективного банківського нагляду, 12 грудня 1988 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=45216

5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, 20 грудня 1988 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_096

6. Про ратифікацію Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, 25 квітня 1991 р. № 1000–ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 24. – Ст. 277.

7. Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF): постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України, 28 серпня 2001 р. № 1124 // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 157.

8. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 8 листопада 1990 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 304.

9. Про ратифікацію Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 рік: Закон України, 17 грудня 1997 р. № 738/97–ВР // Офіційний вісник України. – 1997. – № 52. – Ст. 40.

10. Директива Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей, 19 червня 1991 р. (91/308/ЄЕС) // ОР.Л. 166, 28 б. – 1991. – С. 77.

11. Рекомендації фінансової поліції з питань боротьби з відмиванням грошей від 1 липня 1989 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_149

12. Н.Н. Korner, E. Dach. Geldwasche ein Leitfaden zum geltenden Recht. – Munchen. – 2001. – р. 105–115.

13. Директива Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу, яка вносить зміни в Директиву Ради 91/308/ЄЕС щодо запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей, 4 грудня 2001 р. (2001/97/ЄС) // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2003. – № 12.

14. Договір про заснування Європейської Спільноти, 25 березня 1957 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_017

15. Сорок Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), 25 вересня 2003 р. // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 179.

16. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму, 16 травня 2005 р. // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 235.

17. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму: Закон України, 17 листопада 2010 р. № 2698–VI // Голос України. – 2010. – № 234.

18. Директива Європейського Парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму, 26 жовтня 2005 р. (2005/60/ЄС) // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2007. – № 6.

19. Директива Європейського Парламенту та Ради щодо започаткування та здійснення діяльності установами – емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними, що вносить зміни до Директиви 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС, та скасовує Директиву 2000/46/ЄС, 16 вересня 2009 р. (2009/110/ЄС): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a18

20. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення, 16 лютого 2012 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf

21. Директива Європейського Парламенту та Ради проти відмивання коштів та фінансування тероризму (2015/849): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:JOL_2015_141_R_0003&from=EN